

навчального процесу, спрямованого на розвиток в учнів дослідницьких умінь: діагностика вихідного рівня розвитку дослідницьких умінь в учнів; роз'яснення вчителем важливості й необхідності даного вміння; інструктаж про його зміст і способи оволодіння ним; встановлення зв'язку з уміннями, які є в учнів; виконання спеціально розробленої системи практичних завдань; оперативний контроль за ходом розвитку умінь; застосування умінь у нових, нестандартних ситуаціях; закріплення сформованого вміння, перетворення його в навичку і звичку самостійно застосовувати його в щоденній практиці.

Дослідницькі вміння як базові компоненти особистості виражають провідні характеристики процесу творчого її становлення, відображають універсальність її зв'язків з оточуючим світом, ініціюють здатність до творчої самореалізації, визначають ефективність пізнавальної діяльності, сприяють перенесенню знань, умінь і навичок дослідницької діяльності в будь-яку галузь пізнавальної і практичної діяльності [2].

Під дослідницькими компетенціями ми розуміємо сукупність умінь проводити пошукове, наукове, експериментальне дослідження, працювати з першоджерелами, виявляти проблему, формулювати гіпотезу, підбирати відповідні методи проведення дослідження та обробки отриманих результатів.

Дослідницька робота сприяє розвитку самостійності, креативності, творчого й аналітичного мислення учнів і має бути спрямована на розвиток в учнів нахилів до пошукової, дослідницької діяльності, до творчого розв'язання навчальних завдань.

Список використаних джерел:

1. Джевага Г. В. Дослідництво як педагогічний засіб розвитку творчих здібностей та професійного самовизначення учнів сільських шкіл. – Педагогічний альманах. – 2010. – Випуск 6. – С. 15–19.
2. Оніпко В. Організація пошуково-дослідницької діяльності майбутніх учителів природничих дисциплін у підготовці до роботи у профільній школі / В. Оніпко // Витоки педагогічної майстерності. – 2013. – Вип. 11. – С. 246–250.
3. Падун Н. О. Навчально-дослідна діяльність як засіб формування дослідницьких умінь учнів / Падун Н. О. // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – С. 90–93.

Юрій Кружільний

Науковий керівник: викл. Максимчук О. В.

УКРАЇНА ПЕРЕД ЦИВІЛІЗАЦІЙНИМ ВИКЛИКОМ

Цивілізація – це стійка культурно-історична спільність людей, що характеризується спільною ментальністю, етичними і моральними цінностями та установками. Американський учений Семюель Гантінгтон у

книзі «Захід унікальний, але не універсальний» (1996) виділяє такі цивілізації: західну (християнську), слов'яно-православну, мусульманську, індуську, китайську (конфуціанську), японську та, можливо, африканську (південніше Сахари). Україна знаходиться у перехідній смузі між західною християнською і слов'яно-православною [1].

На сучасному етапі функціонування незалежної української держави потрібно виділити шість геополітичних викликів, які утворюють своєрідну систему, бо тісно пов'язані між собою. Очевидно, серед них існує певна ієрархія. Це наступні виклики:

- 1) екзистенційності;
- 2) безпеки;
- 3) цивілізаційної орієнтації;
- 4) територіальної цілісності, в т. ч. повернення Криму і Донбасу;
- 5) формування України як регіональної держави;
- 6) транзитності.

Вся історія розвитку українства, формування його як державної нації підтверджує культурно-духовний орієнтир – західний вектор його розвитку. Це яскраво виражено у формулі українського політолога Дмитра Донцова 20–30-х років ХХ ст. – «Геть від Москви». Тобто повний культурно-психологічний розрив з московським імперіалізмом, з російською ментальністю, з російсько-євразійським доктринерством. Яскравим виявом багатостолітньої західної цивілізаційної орієнтації Українства є культурне і духовно-релігійне поєднання Православ'я та Католицизму в особі Греко-Католицької церкви (Берестейська унія 1596 р.). Тоді було поєднано східний обряд з католицькими догматами, особливо прийняття православними українцями догмату феліокве (еманації Святого Духа не лише від Бога-Отця, але й від Бога-Сина).

Теперішня Російська Православна Церква (РПЦ), особливо в особі патріарха Кирила, є надзвичайно заполітизованою. Вона стала прислугою московського імперіалізму. В результаті підривної діяльності Москви в Україні тут діє войовнича Московська конфесія – Українська православна церква Московського патріархату, яка у жорсткій формі не визнає інших православних конфесій – Української православної церкви Київського патріархату, Української автокефальної православної церкви і навіть Української Греко-католицької церкви. Своєю діяльністю вона ділить єдиний український народ і дезорієнтує його у цивілізаційному просторі [2, с. 17].

Важливим засобом європейської цивілізаційної орієнтації України є формування на межі західно- і східнохристиянських цивілізацій міждержавних «союзів». Наприклад, т. Зв. Міжмор'я або Балто-Чорноморського союзу. Він мав би об'єднувати особливо економічними зв'язками країни Скандинавії і Балтики (Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва і Польща) з Україною, включаючи Білорусь. Ця доктрина Міжмор'я була

обґрунтована у 20-х роках ХХ ст. українським географом Степаном Рудницьким (1877–1937). І зовсім не підходить Україні розроблені у Росії доктрина євразійства і такі псевдоекономічні об'єднання як СНД, Митний союз, Єдиний економічний простір тощо.

Отже, виходячи із усього сказаного, відповіді на цивілізаційний виклик має бути такий. По-перше, це усвідомлення культурно-цивілізаційної окремішності держав великої європейської дуги Балтика – Балкани (Балтика – Чорне море, Середня Європа), щоб запобігти імперських устремлінням Росії. Важливим засобом цього усвідомлення може стати створення Балто-Чорноморської і далі – Каспійської Співдружності держав, у який можуть увійти і деякі країни західної цивілізації (наприклад, Польща, Словаччина, Угорщина). Найбільшою та у перспективі наймогутнішою серед них може стати Україна.

По-друге, політичні еліти України (та інших середньоєвропейських країн) мають виробити геостратегію, яка максимально використовує у своїх інтересах існуюче протистояння між західною, православно-московською і мусульманською цивілізаціями. Це вимагає тонкої гри на суперечностях представників даних цивілізацій у середньоєвропейському просторі і спрямування їх інтересів поза цей простір.

По-третє, виховання у суспільних елітах та й населення цих країн загалом середньоєвропейської культурно-цивілізаційної ідентичності, психологічна переорієнтація на цю мету, позбавлення комплексу другорядності.

По-четверте, принцип релігійного плюралізму як наріжний у розбудові середньоєвропейського дому, культурно-цивілізаційного і конфесійного симбіозу [3, с. 26].

Сучасний геополітичний виклик – зупинити агресію Росії і реінтегрувати в Україну Крим та окуповану частину Донбасу. Українська влада не має офіційно розробленого плану відновлення суверенітету над територією Криму. Його реінтеграція мислиться в неозначуваний період. Такі головні сучасні геополітичні виклики і реагування на них української національно державної спільності у контексті російської агресії в Україні. Ці виклики мають і глобальний аспект у руслі світових проблем сучасності: війни і миру, енергетичної, продовольчої, економічної, народонаселення та ін.

Список використаних джерел:

1. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: соціокультурний розвиток людства. – К. : Либідь, 2000. – 357 с.
2. Скоблик В. П. Історія Русі-України XI–XVIII ст. у контексті міжцивілізаційних відносин (особливості тойнбіанської інтерпретації) // УІЖ. – 1998. – № 8. – С. 17.
3. Симоненко Р. Г. Про геополітичний фактор в історії України // Український історичний журнал. – 2001. – № 3 – С. 105–128; 2002. – № 6. – С. 26.